

ĐỔI MỚI CÔNG TÁC XÂY DỰNG, THI HÀNH PHÁP LUẬT PHÁT HUY DÂN CHỦ VÀ BẢO VỆ QUYỀN CON NGƯỜI ĐÁP ỨNG YÊU CẦU TRONG KỈ NGUYÊN MỚI

PHÍ THỊ THANH TUYỀN *

Tóm tắt: Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIV của Đảng Cộng sản Việt Nam thành công mở ra giai đoạn phát triển mới trong kỉ nguyên mới của dân tộc. Theo đó, kỉ nguyên mới đòi hỏi phải tạo những bước chuyển biến căn bản từ nhận thức đến hành động trên mọi lĩnh vực của đời sống, đặc biệt trong công tác xây dựng và thi hành pháp luật nhằm phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh, bền vững. Bài viết nghiên cứu một số vấn đề lí luận về bối cảnh của kỉ nguyên mới và yêu cầu đổi mới công tác xây dựng, thi hành pháp luật nhằm phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người; phân tích khái quát thực trạng và đề xuất một số kiến nghị tiếp tục đổi mới nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả của công tác xây dựng và thi hành pháp luật, phát huy dân chủ và bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển trong kỉ nguyên mới của đất nước Việt Nam.

Từ khoá: Đổi mới; xây dựng pháp luật; thi hành pháp luật; dân chủ; quyền con người; kỉ nguyên mới

Nhận bài: 02/3/2025

Hoàn thành biên tập: 29/01/2026

Duyệt đăng: 29/01/2026

INNOVATING THE PROCESS OF LAW MAKING AND ENFORCEMENT TO PROMOTE DEMOCRACY AND PROTECT HUMAN RIGHTS TO MEET THE REQUIREMENTS OF THE NEW ERA

Abstract: The successful conclusion of the 14th National Congress of the Communist Party of Vietnam opens a new stage of development in the new era of the nation. Accordingly, the new era requires creating fundamental changes from awareness to action in all areas of life, especially in the making and enforcing of laws to promote democracy and protect human rights to meet the requirements of rapid and sustainable development. The article studies a number of theoretical issues in the context of the new era and the need to innovate the making and enforcement of law to promote democracy and protect human rights. The article also briefly analyses the current situation and proposes a number of recommendations for continued innovation to improve the quality and effectiveness of lawmaking and enforcement to promote democracy and protect human rights to meet development requirements in the new era of Vietnam.

Keywords: Innovation; lawmaking; law enforcement; democracy; human rights; new era

Received: 2 March 2025; Editing completed: 29 January 2026; Accepted for publication: 29 January 2026

1. Đặt vấn đề

Nghị quyết số 66-NQ/TW về đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỉ nguyên mới đã xác định quan điểm chỉ đạo:

Công tác xây dựng và thi hành pháp luật là “đột phá của đột phá” trong hoàn thiện thể chế phát triển đất nước trong kỉ nguyên mới; là một nhiệm vụ trọng tâm của tiến trình xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam của Nhân dân, do Nhân dân và vì Nhân dân, dưới sự lãnh đạo

* Tiến sĩ, Trường Đại học Luật Hà Nội
E-mail: phithanh TUYEN@hlu.edu.vn

của Đảng... Để hiện thực hoá quan điểm chỉ đạo nêu trên, thiết nghĩ việc tiếp tục nghiên cứu nhằm đưa ra giải pháp đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật ở Việt Nam hiện nay là cần thiết, đặc biệt trong bối cảnh tiếp tục hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam đề cao quyền con người, bảo đảm sự phát triển nhanh và bền vững. Với ý nghĩa đó, trong phạm vi của bài viết, tác giả triển khai nghiên cứu một khía cạnh về đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật nhằm phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới. Bài viết sử dụng phương pháp nghiên cứu định tính để phân tích các yêu cầu đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật nhằm phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh, bền vững trong kỉ nguyên mới; phân tích và đánh giá thực tiễn thực hiện công tác xây dựng và thi hành pháp luật phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người trong khoảng thời gian từ khi có Hiến pháp năm 2013 cho đến hiện nay; trên cơ sở đó đưa ra một số kiến nghị nhằm đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật, góp phần hiện thực hoá quan điểm chỉ đạo của Nghị quyết 66-NQ/TW về đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỉ nguyên mới. Dưới đây là phần triển khai nội dung bài viết:

2. Yêu cầu đổi mới công tác xây dựng, thi hành pháp luật ở Việt Nam nhằm phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới

Theo Từ điển tiếng Việt, kỉ nguyên là “thời kì lịch sử đánh dấu bằng một sự kiện

trọng đại có ý nghĩa quyết định trong sự phát triển của xã hội hay của một lĩnh vực nào đó như kỉ nguyên độc lập tự do, kỉ nguyên chinh phục vũ trụ...”¹. Theo đó, kỉ nguyên mới có thể được hiểu là giai đoạn lịch sử mới của quốc gia, dân tộc với những sự kiện thay đổi quan trọng có ảnh hưởng sâu sắc tới sự phát triển kinh tế xã hội của đất nước. Với cách tiếp cận trên, “kỉ nguyên mới” của đất nước Việt Nam chính là giai đoạn mới, thời kì mới đánh dấu bằng sự kiện trọng đại với nhiều thay đổi quan trọng của đất nước trên mọi lĩnh vực của đời sống xã hội.

Nhìn lại chặng đường lịch sử kéo dài từ khi Đảng Cộng sản Việt Nam ra đời cho đến khi lãnh đạo Cách mạng tháng 8/1945 thành công, khai sinh ra nước Việt Nam Dân chủ Cộng hoà, rồi đến khi đất nước thống nhất và bước vào công cuộc xây dựng chủ nghĩa xã hội, nhiều học giả, nhà nghiên cứu cho rằng Việt Nam đã trải qua hai kỉ nguyên lớn. Đó là kỉ nguyên độc lập, tự do và xây dựng chủ nghĩa xã hội; kỉ nguyên thống nhất đất nước, đổi mới và phát triển². Và sắp tới, nước ta sẽ bước vào kỉ nguyên thứ ba - kỉ nguyên tiếp tục đổi mới mạnh mẽ, phát triển bền vững, kỉ nguyên phát triển, thịnh vượng, hùng cường trong giai đoạn mới của dân tộc. Kỉ nguyên mới của đất nước Việt Nam sẽ đánh dấu bằng sự kiện lịch sử trọng đại - Đại hội lần thứ XIV của Đảng Cộng sản Việt Nam.

¹ Viện Ngôn ngữ học (2003), *Từ điển tiếng Việt*, Nxb. Đà Nẵng - Trung tâm Từ điển học, Hà Nội - Đà Nẵng, tr. 519.

² Phùng Hữu Phú (2025), *Kỉ nguyên vươn mình của dân tộc và những yêu cầu lịch sử*, https://tapchi.congsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hhp4dK31Gf/content/ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-va-nhung-yeu-cau-lich-su, truy cập 02/3/2025.

Mỗi kỉ nguyên đã qua của đất nước ta luôn có những thành tựu lịch sử trong đấu tranh giành độc lập đồng thời bền bỉ lao động tạo tiềm lực phát triển kinh tế-xã hội, từng bước xây dựng đất nước Việt Nam hiện đại. Chính những thành tựu đạt được trong hai kỉ nguyên trước sẽ là hành trang để Việt Nam bước vào kỉ nguyên mới - kỉ nguyên thứ ba, với khát vọng xây dựng đất nước vững mạnh, sánh vai cùng các cường quốc trong khu vực và vươn mình ra thế giới. Kỉ nguyên mới cũng đặt ra nhiều yêu cầu, đòi hỏi của lịch sử, từ việc phải phát triển tăng tốc trên tất cả các lĩnh vực của đời sống xã hội, đưa quốc gia, dân tộc lên một tầm cao mới, tiến cùng thời đại; cho đến yêu cầu tạo đột phá trong huy động, sử dụng tối ưu các nguồn lực còn rất tiềm tàng của đất nước... và một trong những yêu cầu có ý nghĩa đột phá trong kiến tạo kỉ nguyên mới, đó là sự đổi mới về tư duy, nhận thức và về cách thức hành động. Đặc biệt, trong công tác xây dựng và thi hành pháp luật cần có sự đổi mới mạnh mẽ nhằm phát huy dân chủ và bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới là yêu cầu, đòi hỏi cấp thiết của lịch sử đặt ra, bởi:

Thứ nhất, một trong mục tiêu của kỉ nguyên mới - kỉ nguyên phát triển, hùng cường, thịnh vượng của dân tộc là tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới như tinh thần Nghị quyết số 27-NQ/TW của Ban chấp hành Trung ương Đảng khoá XIII xác định. Mọi cơ quan nhà nước, cá nhân, tổ chức trong xã hội cần có sự thống nhất nhận thức về Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam là nhà nước do Đảng Cộng

sản Việt Nam lãnh đạo; Nhà nước của Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân; quyền con người, quyền công dân được công nhận, tôn trọng, bảo đảm, bảo vệ theo Hiến pháp và pháp luật...³. Như vậy để hiện thực hoá các quan điểm, mục tiêu, giải pháp của Nghị quyết số 27-NQ/TW nêu trên, đồng thời phấn đấu xây dựng Nhà nước Việt Nam dân giàu, nước mạnh, xã hội dân chủ văn minh, thiết nghĩ việc đổi mới là nhu cầu tự thân và thiết yếu trong tình hình mới. Đặc biệt, trong bối cảnh của nhà nước pháp quyền, thượng tôn Hiến pháp và pháp luật, đề cao quyền con người thì yêu cầu, đòi hỏi của việc đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật nhằm phát huy dân chủ và bảo vệ quyền con người càng trở nên cấp thiết hơn.

Thứ hai, kỉ nguyên mới không chỉ đòi hỏi việc đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật phát huy dân chủ và bảo vệ quyền con người mà còn phải đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững. Có thể thấy, kỉ nguyên mới với điều kiện kinh tế, chính trị, xã hội trong nước và quốc tế có nhiều biến động, yêu cầu đặt ra cần phải đổi mới, đổi mới để thích ứng, để tồn tại và quan trọng bảo đảm sự phát triển nhanh, bền vững và lâu dài. Yêu cầu của phát triển nhanh phải đi đôi với bền vững, lâu dài là vấn đề khó khăn, phức tạp đòi hỏi quá trình đổi mới nói chung cũng như đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật, phát huy dân chủ và bảo đảm quyền con người cần có những tính toán, bước đi cụ thể đảm bảo sự phù hợp với

³ Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khoá XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới.

tình hình thực tiễn của quốc gia, dân tộc. Tránh tư tưởng nôn nóng đổi mới, đốt cháy giai đoạn, chú trọng đến lợi ích trước mắt mà không nghĩ đến hệ lụy lâu dài mà dân tộc phải gánh chịu, đó chính là hệ quả của việc phát triển nhanh nhưng không bền vững.

Thứ ba, kỉ nguyên mới với yêu cầu của việc hoàn thiện nhà nước pháp quyền, thượng tôn pháp luật, bảo vệ quyền con người đòi hỏi phải tạo ra sự gắn kết chặt chẽ giữa công tác xây dựng và thi hành pháp luật, xây dựng là để thi hành - thực hiện pháp luật và thi hành phải trên cơ sở các quy định pháp luật được xây dựng. Tuyệt đối tránh tình trạng “pháp luật ở trên trời mà đời sống ở dưới đất”, hay đó là thực trạng xây dựng pháp luật chỉ để ngắm, để đảm bảo “doanh số”, còn không quan tâm đến việc pháp luật có được thực hiện không. Ngược lại, quá trình thi hành pháp luật cũng không được tùy tiện, phải trên cơ sở, hành lang pháp lí được xây dựng. Muốn vậy, việc xây dựng pháp luật phải tốt, phải hiệu quả; phải đặt trong mối quan hệ chặt chẽ - tương hỗ và bổ trợ cho nhau.

Như vậy, với bối cảnh của kỉ nguyên mới - kỉ nguyên phát triển, thịnh vượng, hùng cường của dân tộc Việt Nam, nhu cầu đổi mới là tất yếu khách quan để bảo đảm sự phát triển của quốc gia. Đổi mới cần được thực hiện mọi lúc, mọi nơi, trong mọi lĩnh vực của đời sống và đổi mới với các công cụ mà nhà nước sử dụng. Pháp luật với tư cách là công cụ được nhà nước sử dụng để quản lí xã hội, việc đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật nhằm phát huy dân chủ và bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới là vấn đề cấp thiết, có ý nghĩa cả trên phương

diện lí luận cũng như thực tiễn bối cảnh ở Việt Nam hiện nay và cần triển khai nhanh chóng ở Việt Nam trong thời gian tới.

3. Đánh giá thực tiễn công tác xây dựng và thi hành pháp luật, phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững ở Việt Nam hiện nay

Nhìn chung, công tác xây dựng và thi hành pháp luật phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững ở Việt Nam trong khoảng hơn 20 năm từ năm 2013 đến hiện nay đạt được một số kết quả nổi bật như:

3.1. Những thành tựu đạt được

Thứ nhất, công tác xây dựng pháp luật với sản phẩm chủ yếu là chính sách và các văn bản quy phạm pháp luật được ban hành cơ bản bảo đảm phát huy dân chủ và bảo vệ quyền con người.

Diễn hình quá trình xây dựng và thông qua Hiến pháp năm 2013 được triển khai trên tinh thần bảo đảm phát huy quyền làm chủ của người dân; người dân có quyền tham gia đóng góp ý kiến và cơ quan nhà nước tiếp thu tối đa ý kiến hợp lí của người dân. Tổng thời gian người dân tham gia đóng góp ý kiến cho Dự thảo sửa đổi Hiến pháp năm 1992 lên tới gần 9 tháng, từ ngày 02/01/2013 đến 30/9/2013⁴. Đặc biệt, Hiến pháp năm 2013 cũng đã bổ sung cụm từ “quyền con người” vào chương quyền, nghĩa vụ cơ bản của công dân và trang trọng đưa lên Chương

⁴ Tiếp thu tối đa ý kiến hợp lí của nhân dân đóng góp sửa đổi Hiến pháp, <http://tapchiquptd.vn/vi/phong-chong-dbhb-tu-dien-bien-tu-chuyen-hoa/tiep-thu-toi-da-y-kien-hop-ly-cua-nhan-dan-dong-gop-sua-doi-hien-phap/4481.html>, truy cập 15/01/2025.

2. Đây chính là kết quả của công tác xây dựng pháp luật nhằm phát huy dân chủ và bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu mới của đất nước. Cùng với quá trình xây dựng Hiến pháp năm 2013, việc ban hành các văn bản quy phạm pháp luật khác như Bộ luật Dân sự năm 2015, Bộ luật Hình sự năm 2015 hoặc gần đây là Luật Đất đai năm 2024 đều cho thấy tư duy coi trọng quyền làm chủ của người dân, tư duy coi trọng, bảo đảm, bảo vệ quyền con người của Đảng và Nhà nước Việt Nam được thể hiện rất rõ từ quá trình ban hành cho đến nội dung của văn bản đều thể hiện tinh thần phát huy dân chủ và bảo đảm quyền con người, quyền công dân ở nhà nước Việt Nam.

Thứ hai, công tác thi hành pháp luật với một chuỗi các hoạt động từ ban hành văn bản hướng dẫn chi tiết thi hành luật đến các hoạt động phổ biến, giáo dục pháp luật; thanh tra, kiểm tra và xử lý các hành vi vi phạm pháp luật cơ bản bảo đảm phát huy dân chủ và bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển của đất nước.

Chẳng hạn thời gian gần đây công tác triển khai thi hành Luật Đất đai năm 2024 là minh chứng cho việc phát huy dân chủ và bảo đảm quyền con người. Theo đó, xuất phát từ nguyện vọng cũng như bảo đảm quyền và lợi ích cho nhân dân, giải quyết các vấn đề đòi hỏi của thực tiễn mà Chính phủ đã trình Quốc hội điều chỉnh thời gian sớm 05 tháng hiệu lực của Luật Đất đai. Đồng thời, Thủ tướng Chính phủ đã chỉ đạo quyết liệt việc tổ chức thi hành Luật, nhất là việc ban hành các văn bản quy định chi tiết (Văn bản số 202/TTg-NN ngày 26/3/2024, Công điện số 53/CĐ-TTg ngày 26/5/2024, Công

điện số 79/CĐ-TTg ngày 13/8/2024...) ⁵.

Bên cạnh đó, các hoạt động phổ biến, giáo dục pháp luật cũng ngày càng được quan tâm với nhiều hình thức đa dạng, phong phú, phù hợp với từng nhóm đối tượng giáo dục. Theo chương trình giáo dục phổ thông năm 2018, môn giáo dục kinh tế và pháp luật là một trong những môn học được lựa chọn theo nguyện vọng và định hướng của học sinh; điều này cho thấy nội dung về giáo dục pháp luật đã ngày càng được quan tâm. Đặc biệt, Quyết định số 4068/QĐ-BGDĐT ngày 28/11/2023 của Bộ Giáo dục và Đào tạo về việc phê duyệt kèm theo Quyết định này “Phương án tổ chức kì thi và xét công nhận tốt nghiệp trung học phổ thông từ năm 2025” đã đánh dấu một bước quan trọng trong hệ thống giáo dục trung học phổ thông (THPT) của Việt Nam khi chính thức công nhận môn Giáo dục Kinh tế và Pháp luật là một trong những môn thi tốt nghiệp THPT từ năm 2025. Quyết định này của Bộ Giáo dục và Đào tạo đã mở ra một hướng mới, đồng thời là sự cập nhật quan trọng cho chương trình giáo dục THPT của đất nước, đồng thời cũng khẳng định quan điểm, chủ trương của Đảng và Nhà nước trong coi trọng công tác giáo dục pháp luật - một trong những khâu quan trọng của tổ chức thi hành pháp luật ở nước ta hiện nay.

Các hoạt động thanh tra, kiểm tra và xử lý các hành vi vi phạm pháp luật xâm hại quyền con người, quyền công dân, bảo đảm

⁵ Thủ tướng yêu cầu các địa phương tập trung ban hành văn bản quy định chi tiết Luật Đất đai, <https://baochinhphu.vn/thu-tuong-yeu-cau-cac-dia-phuong-tap-trung-ban-hanh-van-ban-quy-dinh-chi-tiet-luat-dat-dai-102241010143458715.htm>, truy cập 15/01/2025.

quyền và lợi ích hợp pháp của mọi người trong xã hội cũng thu được những kết quả nhất định. Trong năm 2023⁶, hệ thống cơ quan toà án ở nước ta đã giải quyết tổng cộng 540.490 trên tổng số 606.209 vụ việc các loại được thụ lí, tỉ lệ đạt 89,16%; như vậy, số vụ việc giải quyết tăng 35.809 so với năm 2022. Nhìn chung, chất lượng hoạt động xét xử được bảo đảm, tỉ lệ các bản án, quyết định bị hủy, sửa do nguyên nhân chủ quan khá ít, chiếm 0,89%. Thực tiễn cho thấy, vai trò của toà án trong việc bảo vệ công lí, bảo vệ quyền con người cơ bản đã thực hiện đúng, bảo đảm quá trình thi hành pháp luật thống nhất và hiệu quả.

Thứ ba, công tác xây dựng và thi hành pháp luật cơ bản đảm bảo mối quan hệ gắn kết chặt chẽ, tác động qua lại với nhau nhằm hướng tới mục đích phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững đất nước.

Để pháp luật nhanh chóng đi vào đời sống, phát huy vai trò và giá trị điều chỉnh quan hệ xã hội nhằm phát huy quyền làm chủ của người dân, bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong giai đoạn mới, đòi hỏi công tác xây dựng và thi hành pháp luật phải gắn kết chặt chẽ, không tách rời nhau. Thực tiễn thời gian qua, công tác xây dựng và thi hành pháp luật ở Việt Nam cơ bản bảo đảm mối quan hệ nêu trên. Xây dựng pháp luật phải hướng tới đích cuối cùng là các quy định pháp luật “*dân chủ, công bằng, nhân đạo, đầy đủ, đồng bộ, thống*

nhất, kịp thời, khả thi, công khai, minh bạch, ổn định, dễ tiếp cận”⁷ thì pháp luật mới dễ đi vào đời sống, bảo đảm tổ chức thi hành pháp luật hiệu lực, hiệu quả. Mặt khác, thông qua quá trình tổ chức thi hành pháp luật chính là thực tiễn kiểm nghiệm các thuộc tính của pháp luật nêu trên để kịp thời có những sự điều chỉnh trong hoạt động xây dựng pháp luật cho phù hợp. Có thể thấy, thời gian qua việc sửa đổi, thông qua Luật Đất đai năm 2024 hay quá trình ban hành Luật Trật tự an toàn giao thông đường bộ năm 2024; hoặc Nghị định số 168/2024/NĐ-CP ngày 26/12/2024 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính về trật tự, an toàn giao thông trong lĩnh vực giao thông đường bộ; trừ điểm, phục hồi điểm giấy phép lái xe là những minh chứng cho thấy sự gắn kết tác động qua lại giữa công tác xây dựng và thi hành pháp luật nhằm phát huy tối đa quyền làm chủ của người dân, bảo đảm quyền con người, quyền công dân đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong giai đoạn mới - giai đoạn phát triển nhanh và bền vững.

3.2. Một số hạn chế

Nhìn chung, công tác xây dựng và thi hành pháp luật ở Việt Nam trong một số trường hợp còn chưa thật bảo đảm quyền con người, chưa thật phát huy tốt vai trò làm chủ của người dân, gây khó khăn, cản trở cho việc phát triển đất nước trong giai đoạn mới. Có thể thấy một vài điểm sau:

Thứ nhất, trong một số lĩnh vực công tác xây dựng pháp luật chưa thật đầy đủ, chưa thật khả thi và chưa thật hiệu quả gây những

⁶ Nguyễn Hoà Bình (2023), *Dấu ấn của hệ thống toà án năm 2023 và nhiệm vụ trọng tâm trong thời gian tới*, <https://tapchitoaan.vn/dau-an-cua-he-thong-toa-an-nam-2023%C2%A0va-nhiem-vu-trong-tam-trong-thoi-gian-toi9973.html>, truy cập 15/01/2024.

⁷ Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới.

khó khăn cho việc bảo vệ quyền con người, quyền công dân.

Thực tiễn ở Việt Nam thời gian qua cho thấy, trong một số trường hợp hành lang pháp lí của nước ta chưa thật đầy đủ để bảo đảm quyền con người, quyền công dân. Chẳng hạn, các quyền về biểu tình, quyền về chuyển đổi giới tính... dù đã được Hiến pháp năm 2013 thừa nhận (ví dụ về quyền biểu tình) hay luật thừa nhận (Bộ luật Dân sự năm 2015 thừa nhận quyền về chuyển đổi giới tính) nhưng vẫn khó thực hiện trong đời sống. Nguyên nhân là do sự thiếu vắng các văn bản luật hướng dẫn thi hành các quyền trên và dẫn đến các quyền biểu tình, quyền về chuyển đổi giới tính và một số quyền khác của người dân hoặc khó triển khai hoặc chưa triển khai được.

Bên cạnh đó, tình trạng các quy định pháp luật được xây dựng còn có hiện tượng mâu thuẫn, chồng chéo cũng ít nhiều ảnh hưởng tới việc thực hiện quyền của người dân trong xã hội. Chẳng hạn, các quy định pháp luật liên quan đến việc xác định lỗi suất chậm thi hành án tại Điều 468 Bộ luật Dân sự năm 2015 và khoản 2 Điều 91 Luật Các tổ chức tín dụng năm 2010 chưa thật sự thống nhất... dẫn đến các tổ chức tín dụng, cơ quan thi hành án lúng túng⁸. Một số hạn chế trong quá trình thực hiện pháp luật nêu trên tất yếu dẫn đến khó bảo đảm quyền và lợi ích hợp pháp của người dân - ảnh hưởng đến việc bảo vệ quyền con người trong nhà nước pháp quyền.

Thứ hai, công tác tổ chức thi hành pháp luật trong một số trường hợp còn chậm trễ, chưa kịp thời, chưa phát huy tối đa vai trò làm chủ của người dân; quyền con người, quyền công dân trong một số trường hợp chưa được bảo vệ tối đa.

Minh chứng từ thực tiễn đánh giá về kết quả xây dựng, ban hành văn bản quy định chi tiết, Ủy ban Thường vụ Quốc hội cho rằng, tình trạng nợ đọng, chậm ban hành văn bản quy định chi tiết chưa được khắc phục; công tác rà soát văn bản quy phạm pháp luật tại một số bộ, ngành chưa được quan tâm đúng mức. Cụ thể: tính đến ngày 23/8/2023, đối với các luật, nghị quyết được ban hành từ đầu nhiệm kì đến hết kì họp thứ 4 vẫn còn khoảng 11 trên tổng số 50 văn bản (chiếm tỉ lệ 22%) thuộc trách nhiệm quy định chi tiết của Chính phủ, các bộ chưa được ban hành, trong đó một số văn bản đã chậm từ 08 tháng đến 1,5 năm...⁹.

Bên cạnh đó, trong một số trường hợp, hoạt động xét xử của toà án vẫn còn những hạn chế nhất định. Chẳng hạn, căn cứ vào hoạt động thẩm tra báo cáo công tác của ngành tòa án, Chủ nhiệm Ủy ban Tư pháp Lê Thị Nga đánh giá về “*tỉ lệ giải quyết các vụ án hình sự chưa đạt theo chỉ tiêu của Quốc hội giao (chiếm trên 88%). Vẫn còn một số trường hợp vi phạm thời hạn gửi bản án; áp dụng chưa chính xác tội danh, khung hình phạt, tình tiết tăng nặng, giảm nhẹ; một số trường hợp áp dụng án treo không đúng*”¹⁰.

⁸ Hoàng Thu Thủy (2023), *Một số quy định mâu thuẫn, chồng chéo, chưa đồng bộ, chưa thống nhất giữa Luật Thi hành án dân sự và pháp luật khác liên quan*, https://thads.moj.gov.vn/noidung/tintuc/lists/nghiencuutraodoi/view_detail.aspx?itemid=1055, truy cập 17/01/2025.

⁹ Lê Anh (2023), *Không để nợ đọng, chậm ban hành văn bản quy định chi tiết cản trở chính sách đến với người dân*, <https://quochoi.vn/tintuc/Pages/tinhhoat-dong-cua-quoc-hoi.aspx?ItemID=79611>, truy cập 17/01/2025.

¹⁰ Thái Vũ (2022), *Chất lượng xét xử và nhiều chỉ tiêu*

Cùng với đó, trong công tác xét xử, giải quyết các vụ, việc dân sự vẫn còn một số trường hợp vi phạm về thời hạn chuyển giao văn bản tố tụng, trả lại đơn khởi kiện¹¹... Những hạn chế kể trên đã ít nhiều ảnh hưởng đến công tác thi hành pháp luật nhằm bảo vệ quyền con người, quyền công dân trong xã hội.

Thứ ba, sự gắn kết giữa công tác xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật chưa thật cao; trong một số trường hợp quy định pháp luật xây dựng còn thiếu tính khả thi và hiệu quả hoặc quá trình tổ chức thi hành pháp luật còn khó khăn do thiếu hành lang pháp lý hoặc hành lang pháp lý chưa đủ sức răn đe.

Trong thời gian gần đây, mặc dù công tác xây dựng và thi hành pháp luật ở Việt Nam đã được chú trọng phát triển đồng đều, bước đầu tạo sự gắn kết chặt chẽ với nhau. Tuy nhiên, trong một số trường hợp thì sự gắn kết giữa hai công tác này còn chưa thật cao. Có thể nhìn nhận qua việc thi hành Luật Đất đai năm 2024, ở góc độ nhất định có thể thấy sự gắn kết giữa xây dựng và thi hành chưa hiệu quả. Trong khi quá trình xây dựng Luật Đất đai năm 2024 được triển khai nhanh chóng, gấp rút từng ngày nhằm sớm thông qua Luật, để Luật sớm có hiệu lực vào đời sống nhằm giải quyết nhu cầu của người dân, doanh nghiệp trong xã hội. Thậm chí, hiệu lực của Luật Đất đai cũng được điều chỉnh sớm hơn 05 tháng để đáp ứng nhu cầu bức thiết của đời sống. Tuy nhiên quá trình

công tác của Tòa án đạt và vượt yêu cầu Quốc hội giao, <https://tapchitoaan.vn/chat-luong-xet-xu-va-nhiều-chỉ-tiêu-cong-tac-cua-toa-an-dat-va-vuot-yeu-cau-quoc-hoi-giao%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0A07140.html>, truy cập 30/12/2024.

¹¹ Thái Vũ (2022), t.đd.

tổ chức thi hành pháp luật, cụ thể là Luật Đất đai năm 2024 của một số cơ quan và tại một số địa phương lại chưa thật sự nhanh chóng¹². Thậm chí, sau khoảng 2 tháng Luật Đất đai năm 2024 có hiệu lực, vẫn còn khoảng 13 tỉnh chậm ban hành văn bản thi hành và Thủ tướng Chính phủ Phạm Minh Chính phải ký Công điện số 105/CT-TTg ngày 10/10/2024 về việc tập trung chỉ đạo, triển khai thi hành Luật Đất đai. Theo đó, Thủ tướng Chính phủ phê bình các tỉnh, thành phố còn chậm trễ, đồng thời chỉ đạo khẩn trương hoàn thành việc ban hành văn bản chi tiết trước ngày 15/10/2024 để bảo đảm chính sách, pháp luật đất đai đi vào cuộc sống, bảo đảm quyền con người và phát huy quyền làm chủ của người dân¹³.

Ngoài ra, cũng còn một số hạn chế khác như trong một số trường hợp các quy định pháp luật xây dựng chưa thật sự gắn với đời sống dẫn đến thực tế khó hoặc không thực hiện được hoặc quá trình tổ chức thực hiện pháp luật cũng gặp khó khăn do chủ thể sơ chịu trách nhiệm mà không dám hoặc chậm trễ trong quá trình triển khai quy định pháp luật... Tất cả những điểm tồn tại nêu trên đều làm hạn chế quyền làm chủ của người dân cũng như ảnh hưởng tới quá trình bảo đảm quyền con người trong nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa.

¹² Xem thêm: *Luật Đất đai 2024: 3 việc “nóng” địa phương còn nhiều lúng túng*, <https://plo.vn/luat-dat-dai-2024-3-viec-nong-dia-phuong-con-nhieu-lung-tung-post813971.html>, truy cập 29/01/2026.

¹³ Xem thêm: *Thủ tướng yêu cầu các địa phương tập trung ban hành văn bản quy định chi tiết Luật Đất đai*, <https://baohinhphu.vn/thu-tuong-yeu-cau-cac-dia-phuong-tap-trung-ban-hanh-van-ban-quy-dinh-chi-tiet-luat-dat-dai-102241010143458715.htm>, truy cập 02/3/2025.

3.3. Nguyên nhân

Công tác xây dựng và thi hành pháp luật của Việt Nam thời gian qua đạt được những kết quả nêu trên đến từ nhiều nguyên nhân, trong đó có thể kể tới:

Thứ nhất, sự lãnh đạo, chỉ đạo đúng đắn, khoa học của Đảng và Nhà nước cũng như sự quyết tâm, đoàn kết, một lòng của toàn Đảng, toàn quân, toàn dân đã đem lại cho nước ta những thành tựu to lớn trong xây dựng và thi hành pháp luật, bảo đảm phát huy tối đa quyền làm chủ của người dân cũng như bảo đảm quyền con người, quyền công dân.

Thứ hai, một số hạn chế hiện nay trong công tác xây dựng và thi hành pháp luật của Việt Nam xuất phát từ nhiều nguyên nhân có cả khách quan lẫn chủ quan. Cụ thể:

Một là, sự lạc hậu về tư duy xây dựng và thi hành pháp luật. Một thời gian, chúng ta quá chú trọng xây dựng pháp luật mà chưa thật chú trọng tới công tác thi hành pháp luật đã làm cho hai công tác này thiếu sự gắn kết với nhau. Hoặc lối mòn tư duy bao cấp, tư duy xây dựng pháp luật mang đậm dấu ấn chủ quan của lực lượng cầm quyền... đã làm cho pháp luật xa rời cuộc sống.

Hai là, công tác xây dựng và thi hành pháp luật trong một số trường hợp còn khá cứng nhắc, nặng về thủ tục hành chính mà thiếu sự linh hoạt, chưa phát huy hết các tiềm lực của người dân trong xã hội đối với hai công tác trên. Thậm chí, hành lang pháp lý quy định về quyền và trách nhiệm của các cơ quan nhà nước trong xây dựng và thi hành pháp luật đối với nghĩa vụ thực hiện trách nhiệm giải trình trước người dân còn bị xem nhẹ; dẫn đến việc khó quy kết trách nhiệm và ảnh hưởng đến hiệu quả của pháp luật trong đời sống.

Ba là, tổ chức bộ máy thực hiện công tác xây dựng và thi hành pháp luật “vừa thừa, vừa thiếu” cũng là nguyên nhân dẫn đến hiệu quả của hai công tác nêu trên còn chưa cao. Trong một số trường hợp quyền con người, quyền công dân chưa được ghi nhận và bảo đảm trên thực tế.

Bốn là, các điều kiện bảo đảm cho việc thực hiện công tác xây dựng và thi hành pháp luật trong một số trường hợp cũng chưa thật đầy đủ như về nguồn nhân lực; về điều kiện kinh tế, cơ sở hạ tầng còn hạn chế; ý thức pháp luật chưa thật cao... Tất cả các yếu tố đó cộng gộp là nguyên nhân dẫn đến những hạn chế của công tác xây dựng và thi hành pháp luật ở Việt Nam hiện nay.

4. Một số kiến nghị tiếp tục đổi mới nâng cao hiệu quả công tác xây dựng và thi hành pháp luật phát huy dân chủ, bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới

Trong kỉ nguyên mới - kỉ nguyên phát triển, thịnh vượng, hùng cường của dân tộc Việt Nam, để tiếp tục đổi mới nhằm nâng cao chất lượng, hiệu quả của công tác xây dựng và thi hành pháp luật phát huy dân chủ và bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững, cần triển khai một số giải pháp sau:

Thứ nhất, cần bảo đảm sự lãnh đạo toàn diện, trực tiếp của Đảng trong công tác xây dựng và thi hành pháp luật, phát huy cao độ tính Đảng trong xây dựng và thi hành pháp luật nhằm phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới. Đây cũng là một trong những nhiệm vụ, giải pháp lớn

mà Nghị quyết số 66-NQ/TW ngày 30/3/2025 của Bộ Chính trị về đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỉ nguyên mới xác định. Với tinh thần Nghị quyết 66, việc bảo đảm sự lãnh đạo toàn diện, trực tiếp của Đảng cần phải được bảo đảm xuyên suốt từ quá trình xây dựng pháp luật đến việc tổ chức thi hành pháp luật và trong mọi lĩnh vực. Theo đó, công tác xây dựng và thi hành pháp luật phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới cần phải:

Một là, đổi mới phương thức ban hành nghị quyết của Đảng làm cơ sở, định hướng cho hoạt động xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật. Phương thức lãnh đạo của Đảng thông qua đề ra đường lối, chủ trương cho hoạt động xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật có ý nghĩa quan trọng, mang tính quyết định hiệu quả thực hiện công việc. Quan điểm, đường lối của Đảng xác định những mục tiêu, yêu cầu, nhiệm vụ trọng yếu của đất nước trong từng thời kì mà công tác xây dựng pháp luật phải kịp thời bám sát và thể chế hoá đầy đủ, chính xác. Tác giả Trần Ngọc Đường viết: “nếu chủ trương, đường lối của Đảng càng hoàn thiện, càng minh bạch, phù hợp với thực tiễn khách quan của đất nước thì việc thể chế hoá thành pháp luật là đúng đắn, càng có khả năng điều chỉnh các quan hệ xã hội, do vậy, sự lãnh đạo của Đảng càng được tăng cường”¹⁴. Ngược lại, nếu không có quan điểm, chủ trương, đường lối có tính định hướng, chiến

lược đúng đắn thì việc thể chế hoá các dự án, dự thảo văn bản quy phạm pháp luật chất lượng chưa cao và khâu tổ chức thi hành pháp luật cũng chưa hiệu quả.

Thực tế thời gian qua cho thấy, nội dung và cách thức ra nghị quyết của Đảng đã có sự đổi mới nhưng chưa tương xứng với mong mỏi của các đại biểu Quốc hội¹⁵. Chính vì vậy, Tổng Bí thư Tô Lâm đã đề ra yêu cầu cấp thiết: *“Đổi mới mạnh mẽ việc ban hành và quán triệt, thực hiện nghị quyết của Đảng”*¹⁶. Nội dung nghị quyết của Đảng cần bảo đảm xác định rõ mục tiêu tổng quát, đường lối, định hướng chính trị trong thời kì nhất định, bảo đảm tính đồng bộ, nhất quán, tính khoa học, tính phù hợp và khả thi của các nhiệm vụ mà nghị quyết nêu ra. Chỉ ban hành nghị quyết của Đảng khi thật sự cần thiết để định hướng cho việc xây dựng pháp luật. Cần lưu ý rằng, các nghị quyết của Đảng không nên quá chi tiết, quá cụ thể mà cần tạo “địa”, “không gian” cho Quốc hội, Chính phủ phát huy năng lực sáng tạo, chủ động trong việc thể chế hoá, cụ thể hoá quan điểm, chủ trương của Đảng thành pháp luật¹⁷ cũng như việc tổ chức thi hành pháp

¹⁵ Trần Ngọc Đường, sđd, tr. 253.

¹⁶ Tổng Bí thư Tô Lâm trao đổi chuyên đề Kỷ nguyên vươn mình của dân tộc Việt Nam, <https://lyluan chinhtri.vn/tong-bi-thu-to-lam-trao-doi-chuyen-de-ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-viet-nam6567.html>, truy cập 30/12/2025.

¹⁷ Tào Thị Quyên (2025), “Phát huy tính Đảng trong xây dựng pháp luật và tổ chức thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỉ nguyên mới”, *Kỷ yếu Hội thảo khoa học cấp quốc gia: Đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỉ nguyên mới*, Bộ Tư pháp và Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh tổ chức tháng 3/2025, Hà Nội, tr. 57.

¹⁴ Trần Ngọc Đường (2020), *Bàn về nguyên tắc pháp quyền trong xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam*, Nxb. Tư pháp, Hà Nội, tr. 231.

luật nhằm phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người trong kỉ nguyên mới của dân tộc.

Hai là, đổi mới cách thức cho ý kiến của Bộ Chính trị đối với các dự án luật, pháp lệnh, nghị quyết trước khi trình Quốc hội, Ủy ban Thường vụ Quốc hội. Thiết nghĩ, quy trình cho ý kiến có thể đổi mới theo cách cho ý kiến hai lần¹⁸. Lần thứ nhất là khi dự án được đưa vào Chương trình xây dựng luật, pháp lệnh của Quốc hội, nhằm bảo đảm vai trò của Đảng trong hoạch định chính sách. Lần thứ hai khi dự án đã được Hội đồng Dân tộc, các ủy ban của Quốc hội thẩm tra, Ủy ban Thường vụ Quốc hội cho ý kiến trước khi trình ra Quốc hội nhằm xem xét dự án văn bản đã thể chế hoá đúng tinh thần của chính sách đã được đề ra ở lần thứ nhất hay chưa. Có thể thấy, việc đổi mới quy trình này sẽ góp phần bảo đảm phát huy dân chủ cũng như bảo vệ quyền con người từ nội dung hoạch định chính sách của Đảng đến việc chuyển hoá chính sách thành pháp luật và tổ chức thi hành pháp luật trong đời sống.

Ngoài ra, tiếp tục đổi mới mạnh mẽ và nâng cao chất lượng hoạt động tham mưu việc ban hành các nghị quyết cũng như văn bản khác của Đảng. Điều này đòi hỏi, các ban chuyên môn của Đảng đã được phân công tham mưu về lĩnh vực phụ trách có trách nhiệm phối hợp chặt chẽ với các cơ quan xây dựng pháp luật, trước hết là với Đảng ủy Quốc hội, Đảng ủy Chính phủ để xem xét và góp ý kiến trước khi trình Bộ Chính trị, tập trung vào những vấn đề thuộc quan điểm, đường lối, chính sách ở tầm vĩ mô. Qua đó các ban đảng sẽ có được những thông tin cần

thiết để tham mưu cho Bộ Chính trị trong việc cho ý kiến đảm bảo sự phù hợp, khả thi.

Ba là, đẩy mạnh kiểm soát quyền lực, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong công tác xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật nhằm bảo đảm quyền con người. Cụ thể: Đảng ủy Quốc hội, Đảng ủy Chính phủ tăng cường năng lực, trách nhiệm, hiệu quả của công tác thẩm tra, thẩm định, phản biện, phân tích chính sách, pháp luật; lấy ý kiến rộng rãi đối tượng chịu sự tác động, điều chỉnh của văn bản; công khai, minh bạch quá trình xây dựng pháp luật. Bảo đảm thực hiện nghiêm các nguyên tắc kiểm soát quyền lực, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong công tác xây dựng pháp luật, nhất là nguyên tắc: “*Kết hợp đồng bộ, chặt chẽ các cơ chế, biện pháp kiểm soát quyền lực, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, lợi ích nhóm, cục bộ trong công tác xây dựng pháp luật; chủ động phòng ngừa là chính; kịp thời phát hiện, ngăn chặn và xử lí nghiêm minh các hành vi lợi dụng, lạm dụng chức vụ, quyền hạn, tham nhũng, tiêu cực trong công tác xây dựng pháp luật; bảo vệ đảng viên, cán bộ, công chức, viên chức năng động, sáng tạo, dám nghĩ, dám làm, dám chịu trách nhiệm vì lợi ích chung*”¹⁹.

Cần xác định công tác xây dựng, hoàn thiện thể chế pháp luật cũng như thanh tra, kiểm tra, giám sát công tác tổ chức thi hành pháp luật là nhiệm vụ trọng tâm, xuyên suốt, thường xuyên của các cấp ủy Đảng và các bộ, ngành Trung ương. Thực hiện nghiêm kỉ cương, kỉ luật, các quy định của Đảng, của Nhà nước về kiểm soát quyền lực; phòng,

¹⁸ Tào Thị Quyên (2025), tldđ, tr. 56 - 57.

¹⁹ Quy định số 178-QĐ/TW ngày 27/6/2024 của Bộ Chính trị về kiểm soát quyền lực, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong công tác xây dựng pháp luật.

chống tham nhũng, lãng phí, tiêu cực, “lợi ích nhóm” trong công tác xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật, gây ảnh hưởng lớn đến việc phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người ở nhà nước Việt Nam hiện nay.

Bốn là, tiếp tục đổi mới tư duy, nhận thức, bảo đảm sự lãnh đạo toàn diện, trực tiếp của Đảng cũng như nâng cao chất lượng sự lãnh đạo của Đảng trong xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật, đưa pháp luật vào đời sống.

Thời gian qua, Đảng đã tập trung vào việc phát hiện, tuyển chọn, đào tạo, bồi dưỡng những người có đủ tài, đức, đủ năng lực tổ chức và biết cách thể chế hoá thành pháp luật và tổ chức thực hiện khá hiệu quả chủ trương, chính sách của Đảng đã đề ra. Đặc biệt, đối với Quốc hội, cơ quan thực hiện quyền lập pháp, yêu cầu về sự lãnh đạo chặt chẽ, toàn diện của Đảng đối với tổ chức bộ máy, nhân sự càng có ý nghĩa quan trọng. Cố Tổng Bí thư Nguyễn Phú Trọng đã nhận định: “*Thực tế cho thấy, sự lãnh đạo đúng đắn của Đảng tạo khả năng xây dựng một cơ cấu tổ chức thống nhất của Quốc hội và là tiền đề để bảo đảm cho Quốc hội phát huy được vai trò của mình. Bảo đảm sự lãnh đạo của Đảng đối với Quốc hội chẳng những nhằm tiếp tục hoàn thiện cơ chế thực hiện nhiệm vụ, quyền hạn của Quốc hội mà còn bảo đảm thực hiện tốt các mối quan hệ giữa Quốc hội với các cơ quan khác trong bộ máy nhà nước*”²⁰. Vì vậy, Cố Tổng Bí thư đã từng chỉ đạo: “*tăng cường và đổi mới sự lãnh đạo của Đảng là nhân tố quyết định để Quốc hội thực sự là cơ*

quan đại biểu cao nhất của Nhân dân, cơ quan quyền lực nhà nước cao nhất, hoàn thành tốt trọng trách mà Nhân dân ủy thác”²¹. Đây là nội dung lãnh đạo quan trọng để nâng cao chất lượng công tác xây dựng cũng như thi hành pháp luật. Quan điểm này tiếp tục được Đảng kế thừa và triển khai mạnh mẽ trong giai đoạn hiện nay.

Bên cạnh đó, cần phải bảo đảm trong cơ cấu của bộ, cơ quan ngang bộ, cơ quan của Quốc hội cũng như các cấp ủy tại địa phương phải có ít nhất một lãnh đạo có chuyên môn pháp luật nhằm chỉ đạo, lãnh đạo công tác xây dựng và thi hành pháp luật khả thi, hiệu quả. Cần có cơ chế điều động, luân chuyển cán bộ, công chức của bộ, ngành tư pháp đi địa phương và làm việc ở các bộ, ngành Trung ương để tăng cường “tính thực tiễn”, từ đó góp phần giúp công tác xây dựng pháp luật đi từ đời sống và phản ánh nhu cầu đời sống của người dân; đồng thời tổ chức thi hành pháp luật là quay trở lại phục vụ người dân. Thiết nghĩ, việc triển khai tốt giải pháp này sẽ góp phần đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật phát huy dân chủ, bảo vệ quyền con người hiệu quả; đưa đất nước Việt Nam phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới của dân tộc.

Thứ hai, tiếp tục đổi mới căn bản, toàn diện tư duy của các chủ thể trong công tác xây dựng và thi hành pháp luật cũng như quy trình thực hiện việc xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu của kỉ nguyên mới. Thực tiễn đòi hỏi, hệ thống pháp luật cần phải được xây dựng và hoàn thiện không phải chỉ để quản lí xã hội một cách thuần

²⁰ Nguyễn Phú Trọng (2024), *Quốc hội trong tiến trình đổi mới đáp ứng yêu cầu xây dựng, hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam*, Nxb. Chính trị Quốc gia Sự thật, Hà Nội, tr. 426.

²¹ Nguyễn Phú Trọng (2024), sđd, tr. 425.

túy, cứng nhắc theo kiểu tư duy cũ mà phải hướng đến việc tạo dựng một môi trường, một hành lang pháp lý an toàn, thuận lợi cho sự phát triển của xã hội²². Pháp luật phải phản ứng kịp thời hơn với mọi thay đổi, biến động của đời sống xã hội, chủ động và tập trung hơn nữa vào xây dựng pháp luật, gắn với tổ chức thực hiện có hiệu quả hơn. Theo đó:

Một là, cần tiếp tục đổi mới căn bản tư duy xây dựng pháp luật, coi đây là “đột phá của đột phá” trong hoàn thiện thể chế thúc đẩy phát triển mọi mặt của đất nước. Cần nhận thức được bối cảnh của kỉ nguyên mới, pháp luật phải là công cụ có đầy đủ sức mạnh để tạo tiền đề, nền tảng cho sự phát triển, phục vụ phát triển và thúc đẩy phát triển; xác định rõ phương châm: “lấy người dân, doanh nghiệp làm trung tâm, chủ thể trong sự phát triển đất nước”. Việc tiếp cận nghiên cứu về công tác xây dựng pháp luật phải áp dụng dựa trên thực tế và thực tiễn; phải bảo đảm phù hợp với các điều kiện thực tế về kinh tế-xã hội trong từng thời kì đất nước, tiếp tục giải đáp các vướng mắc của đời sống và tìm ra con đường phát triển từ thực tiễn xã hội.

Không ngừng đổi mới tư duy xây dựng pháp luật theo hướng bắt đầu từ việc kiên quyết thay đổi nhận thức, phá bỏ mọi rào cản, lợi ích nhóm, lợi ích cục bộ của ngành, địa phương, tổ chức, cá nhân trong hoạt động xây dựng pháp luật. Tiếp tục cắt giảm, tập trung đơn giản hoá thủ tục hành chính, tiết giảm chi phí tuân thủ, tiến tới xoá bỏ cơ chế “xin - cho”; thiết lập môi trường đầu tư kinh doanh

lành mạnh, thuận lợi cho mọi chủ thể trong xã hội. Xây dựng pháp luật phải xuất phát từ nhu cầu, đòi hỏi của cuộc sống, của đại bộ phận người dân trong xã hội chứ không phải xuất phát từ ý chí của lực lượng cầm quyền. Pháp luật phải xuất phát từ cuộc sống, từ người dân và là công cụ để phục vụ người dân, điều chỉnh các quan hệ xã hội trong đời sống.

Việc đổi mới tư duy, nhận thức về công tác xây dựng và thi hành pháp luật có thể thực hiện bằng nhiều biện pháp, cách thức khác nhau. Đơn giản có thể là việc thay đổi tư duy, nhận thức để ứng dụng nhiều hơn các thành tựu khoa học công nghệ, trí tuệ nhân tạo AI hỗ trợ công tác xây dựng và thi hành pháp luật hiệu quả hơn, phát huy dân chủ cao hơn. Ví dụ, thay bằng việc lấy ý kiến người dân, doanh nghiệp trực tiếp với các dự thảo, dự án văn bản luật; có thể kết hợp cả trực tiếp và trực tuyến để tạo điều kiện cho người dân tham gia đông đảo hơn (minh chứng, những tháng đầu năm 2025, việc lấy ý kiến người dân vào Dự thảo Hiến pháp sửa đổi, bổ sung một số điều của Hiến pháp nước Cộng hoà xã hội chủ nghĩa Việt Nam năm 2013 được thực hiện bao gồm cả hình thức trực tuyến trên ứng dụng VNeID và hình thức trực tiếp tại địa phương đã thu hút sự tham gia đông đảo của người dân; đặc biệt với hình thức trực tuyến trên ứng dụng VNeID đã đem lại hiệu quả tương đối cao)... Với công tác thi hành pháp luật, cũng có thể sử dụng trí tuệ nhân tạo AI hỗ trợ một số hoạt động trong thi hành pháp luật, ví dụ như áp dụng hệ thống camera AI giám sát thay cho con người; sử dụng trí tuệ nhân tạo hỗ trợ phân tích hồ sơ, bản án... Những biện pháp nêu trên cho thấy việc thực hiện tốt giải pháp về thay đổi tư duy, nhận

²² Đinh Dũng Sỹ (2019), “Đổi mới tư duy trong xây dựng pháp luật”, *Tạp chí Nghiên cứu lập pháp*, số 2+3, <http://lapphap.vn/Pages/tintuc/tinchitiet.aspx?tintucid=210235>, truy cập 30/12/2025.

thức trong công tác xây dựng và thi hành pháp luật sẽ góp phần phát huy dân chủ cao hơn, bảo vệ quyền con người tốt hơn, từng bước đưa đất nước Việt Nam phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới.

Hai là, nghiên cứu tiếp tục đổi mới quy trình xây dựng pháp luật với mục đích nâng cao chất lượng, hiệu quả của văn bản pháp luật được ban hành. Giải pháp hướng tới quy trình xây dựng pháp luật cần theo hướng bảo đảm chuyên nghiệp, khoa học, kịp thời, khả thi và hiệu quả, gắn với phân công thẩm quyền, chức năng rành mạch; quy kết trách nhiệm rõ ràng tới từng chủ thể trong từng khâu của quá trình xây dựng văn bản pháp luật.

Cần bảo đảm việc quy định rõ ràng, cụ thể hơn quy trình ban hành chính sách, gắn với trách nhiệm của cơ quan chủ trì hoạch định chính sách, nhất là người đứng đầu cơ quan, đơn vị có thẩm quyền. Hơn nữa, tiêu chí đối với các chính sách pháp luật được ban hành cần phải cụ thể, rõ ràng, tránh chung chung, tránh việc nhầm lẫn giữa chính sách của Nhà nước với đường lối, chủ trương của Đảng Cộng sản. Đẩy mạnh xây dựng cơ chế và các biện pháp bảo đảm sự tham gia của người dân trong quy trình xây dựng pháp luật, đặc biệt là việc hoạch định chính sách pháp luật cần phải dựa trên thực tiễn đời sống xã hội. Đặc biệt, chính sách pháp luật đưa ra phải xuất phát từ cuộc sống, phản ánh nhu cầu của người dân và phục vụ cho đời sống của mọi người dân. Nghiên cứu việc ban hành cơ chế hiệu quả để tiếp thu, thực hiện tốt việc giải trình ý kiến đóng góp của chủ thể chịu sự tác động, nhất là đối với người dân, doanh nghiệp.

Ba là, cần thiết phải hình thành một cơ chế tổ chức thi hành pháp luật bảo đảm tính

ngghiêm minh, nhất quán, bảo đảm tính thượng tôn Hiến pháp và pháp luật. Không ngừng đổi mới hình thức và phương pháp thực hiện tuyên truyền, phổ biến, giáo dục pháp luật nhằm nâng cao chất lượng hoạt động; tiếp tục xây dựng văn hoá, lối sống pháp luật, đưa khẩu hiệu “sống và làm theo Hiến pháp và pháp luật” trở thành phương châm - chuẩn mực ứng xử của con người trong xã hội. Tiếp tục thực hiện các biện pháp tăng cường theo dõi, rà soát, đánh giá hiệu quả thực hiện pháp luật sau ban hành, đẩy mạnh các hoạt động ứng dụng công nghệ trong tiếp nhận, phản hồi và xử lí các phản ánh, kiến nghị của người dân, doanh nghiệp liên quan đến việc thi hành pháp luật nhằm bảo đảm thực hiện pháp luật hiệu lực và hiệu quả.

Đẩy mạnh các giải pháp để sớm hoàn thiện các quy định pháp luật về tổ chức thi hành pháp luật, thậm chí có thể nghiên cứu việc ban hành một văn bản luật điều chỉnh về cơ chế, nguyên tắc, trách nhiệm của các chủ thể trong quá trình tổ chức thi hành pháp luật để bảo đảm chất lượng, hiệu quả của công tác thực hiện pháp luật trong thực tế. Tiếp tục đẩy mạnh ứng dụng công nghệ số, chuyển đổi số trong những lĩnh vực đủ điều kiện đồng thời cũng cần bảo đảm nguồn lực tài chính cho hoạt động tuyên truyền, phổ biến và thực thi pháp luật.

Bốn là, nghiên cứu việc tiếp thu có chọn lọc kinh nghiệm của các quốc gia trong hoạt động xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật bảo đảm Việt Nam sớm bắt kịp xu thế thời đại. Để thực hiện giải pháp này, pháp luật nước ta vừa phải tháo gỡ các “điểm nghẽn” pháp lí, khẩn trương đưa nguồn lực xã hội bị đình trệ hoạt động trở lại; đồng thời pháp

luật vừa bảo đảm yêu cầu quản lí nhà nước, vừa khuyến khích đổi mới sáng tạo, giải phóng toàn bộ sức sản xuất, huy động mọi nguồn lực phát triển đất nước. Hơn nữa, pháp luật phải tạo cơ sở pháp lí hình thành các động lực tăng trưởng mới, các quan hệ sản xuất và lực lượng sản xuất mới, các ngành dịch vụ mới, các ngành công nghiệp mới.

Thứ ba, tiếp tục đổi mới tổ chức và hoạt động của bộ máy nhà nước; đặc biệt là các cơ quan thực hiện công tác xây dựng và thi hành pháp luật theo hướng bảo đảm “tinh, gọn, mạnh, hiệu năng, hiệu lực, hiệu quả”, đẩy mạnh phân cấp, phân quyền giữa trung ương với địa phương theo phương châm “địa phương quyết, địa phương làm, địa phương chịu trách nhiệm”. Theo đó:

Cần tiếp tục đổi mới tổ chức và hoạt động của các cơ quan nhà nước ở Trung ương mà đặc biệt tập trung vào các cơ quan như Quốc hội, Chính phủ và hệ thống toà án để bảo đảm: Quốc hội thực sự là cơ quan dân cử trực tiếp, cơ quan xây dựng pháp luật theo hướng phát huy dân chủ, bảo đảm quyền con người; bảo đảm sản phẩm của hoạt động lập pháp là các chính sách, văn bản quy phạm pháp luật phải thực sự xuất phát từ nhu cầu của đời sống, từ nguyện vọng của người dân và bảo đảm tính khả thi, hiệu lực và hiệu quả trong thực tiễn. Đồng thời, đổi mới Chính phủ với tư cách cơ quan đầu não trong tổ chức thi hành pháp luật, bảo đảm phát huy tính sáng tạo, chủ động trong tổ chức thi hành pháp luật, đưa pháp luật nhanh chóng đi vào đời sống, bảo đảm quyền và lợi ích chính đáng của mọi cá nhân, tổ chức trong xã hội. Đối với hệ thống tòa án Việt Nam, mặc dù đã có sự đổi mới về tổ chức theo Luật sửa đổi, bổ

sung một số điều của Luật Tổ chức tòa án nhân dân năm 2024²³ (gọi tắt là Luật sửa đổi, bổ sung năm 2025) đảm bảo phù hợp với mô hình chính quyền địa phương hai cấp vận hành từ tháng 7/2025. Tuy nhiên, để đảm bảo phát huy tốt vai trò của tòa án trong bảo đảm công lí, bảo vệ quyền con người, thiết nghĩ cần tiếp tục đổi mới cách thức tổ chức hoạt động của hệ thống toà án Việt Nam theo hướng tinh gọn - hiệu lực nhằm bảo đảm độc lập tư pháp, xây dựng hệ thống tư pháp liên chính, chí công, phụng sự Tổ quốc, phụng sự nhân dân, xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam của Nhân dân, do Nhân dân, vì Nhân dân.

Bên cạnh đó, đẩy mạnh hơn nữa quá trình phân cấp, phân quyền giữa các cơ quan trung ương và các cơ quan địa phương trong công tác xây dựng và đặc biệt là thi hành pháp luật, bảo đảm các cơ quan nhà nước ở địa phương trong phạm vi quyền hạn và nhiệm vụ của mình triển khai đồng bộ, có hiệu quả các quyết sách của cơ quan trung ương. Phát huy cao vai trò của cơ quan nhà nước địa phương theo hướng “địa phương quyết, địa phương làm, địa phương chịu trách nhiệm” bảo đảm pháp luật nhanh chóng đi vào đời sống phát huy dân chủ và bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững đất nước trong kỉ nguyên mới - kỉ nguyên phát triển, hùng cường, thịnh vượng của dân tộc Việt Nam.

Thứ tư, tích cực chuẩn bị các điều kiện thiết yếu bảo đảm chất lượng, hiệu quả của

²³ Xem thêm tại Điều 4 (Tổ chức và thẩm quyền thành lập, giải thể các tòa án nhân dân) Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật tổ chức Tòa án nhân dân năm 2024.

công tác xây dựng và thi hành pháp luật theo hướng phát huy dân chủ và bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới. Cụ thể:

Quan tâm đào tạo, bồi dưỡng, phát triển nguồn nhân lực làm công tác tham mưu xây dựng pháp luật cũng như cán bộ làm công tác tổ chức thi hành pháp luật là nhiệm vụ cũng như giải pháp quan trọng trong bảo đảm chất lượng, hiệu quả của hoạt động. Họ phải là những người phải có bản lĩnh chính trị, vững vàng trong mọi trường hợp, có tư cách đạo đức tốt, có trình độ chuyên môn thành thạo, có kinh nghiệm thực tiễn, trong đó, một bộ phận cán bộ sẵn sàng tham gia các thiết chế đa phương, tổ chức quốc tế để bảo vệ lợi ích quốc gia, dân tộc Việt Nam.

Ngoài ra, có thể nghiên cứu việc xem xét, ban hành cơ chế tài chính đặc thù cho công tác xây dựng và thi hành pháp luật pháp luật, chế độ chính sách phù hợp cho đội ngũ cán bộ, công chức làm công tác xây dựng và thi hành pháp luật, pháp chế yên tâm công tác, tận tâm công hiến (có thể bằng việc thể hiện trong một luật về tổ chức thi hành pháp luật như phần trên có đề cập). Tiếp tục quan tâm đầu tư nguồn lực thiết yếu để thực hiện chuyển đổi số mạnh mẽ, ứng dụng công nghệ thông tin đặc biệt các nền tảng số, trí tuệ nhân tạo, thành tựu của Cách mạng công nghiệp 4.0 trong công tác xây dựng, thi hành pháp luật và hình thành các cơ sở dữ liệu chuyên ngành để kết nối, liên thông, làm giàu cho cơ sở dữ liệu quốc gia về dân cư.

Thứ năm, không ngừng đẩy mạnh nghiên cứu, tham khảo có chọn lọc kinh nghiệm quốc tế trong công tác xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật trên cơ sở các định hướng

nguyên tắc của Đảng, phục vụ việc hội nhập quốc tế sâu rộng, bảo đảm pháp luật Việt Nam tương thích, tiệm cận với pháp luật của các quốc gia trên thế giới. Tiếp tục tập trung kiểm soát quyền lực, siết chặt kỉ cương, kỉ luật, kiên quyết chống tiêu cực, lợi ích nhóm trong xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật. Đồng thời bảo đảm pháp luật phải là sự thể chế hoá đầy đủ, đúng đắn và kịp thời các chủ trương, đường lối của Đảng Cộng sản Việt Nam, là cầu nối đưa nghị quyết của Đảng vào cuộc sống. Coi việc lãnh đạo thể hoá chủ trương, đường lối của Đảng thành pháp luật là nhiệm vụ trọng tâm, thường xuyên trong đổi mới phương thức lãnh đạo của Đảng nói riêng cũng như sự nghiệp đổi mới ở Việt Nam nói chung sớm đưa Việt Nam trở thành một nước xã hội chủ nghĩa, dân giàu, nước mạnh, xã hội dân chủ và văn minh.

Kỉ nguyên mới - kỉ nguyên phát triển, hùng cường, thịnh vượng của dân tộc Việt Nam đang đến rất gần, Việt Nam cần có những bước đi, những chuẩn bị cần thiết để vững bước tiến vào kỉ nguyên mới. Cũng giống như các lĩnh vực, các hoạt động của đời sống - xã hội cần có sự đổi mới - đó là quy luật thiết yếu để thích nghi với điều kiện, hoàn cảnh mới của đất nước. Công tác xây dựng và thi hành pháp luật không phải là ngoại lệ. Để vững bước tiến vào kỉ nguyên mới, đòi hỏi phải có sự đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật, phát huy dân chủ và bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững đất nước. Thời gian qua, công tác xây dựng đã ít nhiều có sự đổi mới theo hướng bảo đảm quyền làm chủ của người dân; tôn trọng, ghi nhận và bảo đảm quyền con người. Nhờ đó, pháp luật

cũng nhanh chóng đi vào đời sống phát huy dân chủ, quyền con người, quyền công dân được bảo đảm. Công tác xây dựng và thi hành pháp luật đã thể hiện sự liên thông, gắn kết lấy người dân là trung tâm của xây dựng và thi hành pháp luật; các hoạt động của công tác xây dựng và thi hành pháp luật đều nhằm hướng tới mục tiêu phát huy dân chủ, bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới. Thời gian tới, cần tiếp tục triển khai một số các giải pháp như đổi mới căn bản, toàn diện tư duy cũng như quy trình xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật; đổi mới tổ chức và hoạt động của bộ máy nhà nước thực hiện xây dựng, thi hành pháp luật; chuẩn bị các điều kiện thiết yếu để công tác xây dựng và thi hành pháp luật được thực hiện nhằm phát huy dân chủ và bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới - kỉ nguyên phát triển, hùng cường, thịnh vượng của dân tộc Việt Nam./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- cũng nhanh chóng đi vào đời sống phát huy dân chủ, quyền con người, quyền công dân được bảo đảm. Công tác xây dựng và thi hành pháp luật đã thể hiện sự liên thông, gắn kết lấy người dân là trung tâm của xây dựng và thi hành pháp luật; các hoạt động của công tác xây dựng và thi hành pháp luật đều hướng tới mục tiêu phát huy dân chủ, bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới. Thời gian tới, cần tiếp tục triển khai một số các giải pháp như đổi mới căn bản, toàn diện tư duy cũng như quy trình xây dựng và tổ chức thi hành pháp luật; đổi mới tổ chức và hoạt động của bộ máy nhà nước thực hiện xây dựng, thi hành pháp luật; chuẩn bị các điều kiện thiết yếu để công tác xây dựng và thi hành pháp luật được thực hiện nhằm phát huy dân chủ và bảo đảm quyền con người đáp ứng yêu cầu phát triển nhanh và bền vững trong kỉ nguyên mới - kỉ nguyên phát triển, hùng cường, thịnh vượng của dân tộc Việt Nam./.
- ### TÀI LIỆU THAM KHẢO
1. Nguyễn Hoà Bình (2023), *Dấu ấn của hệ thống toà án năm 2023 và nhiệm vụ trọng tâm trong thời gian tới*, dẫn theo trang <https://tapchitoaan.vn/dau-an-cua-he-thong-toa-an-nam-2023%C2%A0va-nhiem-vu-trong-tam-trong-thoi-gian-toi9973.html>
 2. Trần Ngọc Đường (2020), *Bàn về nguyên tắc pháp quyền trong xây dựng Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam*, Nxb. Tư pháp, Hà Nội.
 3. Phùng Hữu Phú (2025), *Kỉ nguyên vươn mình của dân tộc và những yêu cầu lịch sử*, https://tapchiconsan.org.vn/media-story/-/asset_publisher/V8hhp4dK31Gf/content/
 - ky-nguyen-vuon-minh-cua-dan-toc-va-nhung-yeu-cau-lich-su
 4. Tào Thị Quyên (2025), “Phát huy tính Đảng trong xây dựng pháp luật và tổ chức thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỉ nguyên mới”, *Kỷ yếu Hội thảo khoa học cấp quốc gia: Đổi mới công tác xây dựng và thi hành pháp luật đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước trong kỉ nguyên mới*, Bộ Tư pháp và Học viện Chính trị quốc gia Hồ Chí Minh tổ chức tháng 3/2025, Hà Nội.
 5. Nguyễn Phú Trọng (2024), *Quốc hội trong tiến trình đổi mới đáp ứng yêu cầu xây dựng, hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam*, Nxb. Chính trị quốc gia Sự thật, Hà Nội.
 6. Đinh Dũng Sỹ (2019), “Đổi mới tư duy trong xây dựng pháp luật”, *Tạp chí Nghiên cứu lập pháp*, số 2+3, <http://lapphap.vn/Pages/tintuc/tinchitiet.aspx?tintucid=210235>
 7. Viện Ngôn ngữ học (2003), *Từ điển tiếng Việt*, Nxb. Đà Nẵng - Trung tâm Từ điển học, Hà Nội - Đà Nẵng
 8. Thái Vũ (2022), *Chất lượng xét xử và nhiều chỉ tiêu công tác của toà án đạt và vượt yêu cầu Quốc hội giao*, <https://tapchitoaan.vn/chat-luong-xet-xu-va-nhieu-chi-tieu-cong-tac-cua-toa-an-dat-va-vuot-yeu-cau-quoc-hoi-giao%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0%C2%A0A07140.html>
 9. Hoàng Thu Thủy (2023), *Một số quy định mâu thuẫn, chồng chéo, chưa đồng bộ, chưa thống nhất giữa Luật Thi hành án dân sự và pháp luật khác liên quan*, https://thads.moj.gov.vn/noidung/tintuc/lists/nghiencuutraodoi/view_detail.aspx?itemid=1055